

Гофман М.О.,

кандидат економічних наук, доцент

Університет «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: MiroslavaG@krok.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3977-7584>

Мацьовита А.О.,

студентка, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

e-mail: MatsovytaAO@krok.edu.ua

САЙМОН КУЗНЕЦЬ: ВНЕСОК В СВІТОВУ ЕКОНОМІЧНУ НАУКУ ТА ЗВ'ЯЗОК З УКРАЇНОЮ

***Анотація.** Тези присвячено розгляданню внеску Саймона Кузнеця в світову економічну науку та вивченню його зв'язка з Україною. В аналіз роботи входить характеристика його основних концепцій та теорій, а також значення досліджень для сучасної української економіки.*

***Ключові слова:** Саймон Кузнець, економічний розвиток та соціальна нерівність, економічний цикл Кузнеця, гіпотеза Кузнеця про нерівність, екологічна крива Кузнеця.*

Саймон Кузнець народився 30 квітня 1901 року в Харкові – тодішньому науковому й освітньому центрі, що перебував у складі Російської імперії. Його сім'я належала до єврейської громади, яка мала значний вплив на економічне та культурне життя регіону.

Юний Кузнець отримав початкову освіту в Харкові, де сформувалися його перші наукові інтереси. В Україні в той час існувала потужна школа економічної думки, що могла вплинути на його подальший розвиток. У 1922 році Кузнець разом із родиною емігрував до США через складну політичну ситуацію в Україні після революції та громадянської війни.

У США він навчався в Колумбійському університеті, де захистив дисертацію на тему економічних циклів. Згодом працював у Національному бюро економічних досліджень (NBER), а пізніше викладав у Гарвардському університеті та інших престижних навчальних закладах. Саймон Кузнець є одним із перших економістів, хто розробив систему вимірювання ВВП – показника, що оцінює сукупний дохід країни. Ця концепція стала основою сучасної макроекономіки та використовується для оцінки економічного розвитку країн.

Важливість роботи Кузнеця полягала в тому, що він не лише запропонував методологію підрахунку ВВП, а й наголошував на його обмеженості. Він підкреслював, що ВВП не враховує якість життя, екологічні аспекти та рівень соціальної нерівності.

Кузнець сформулював одну з найважливіших економічних гіпотез – про зв'язок між рівнем економічного розвитку та соціальною нерівністю. Він дійшов висновку, що на початкових етапах економічного розвитку нерівність зростає, оскільки промисловість розвивається швидше за аграрний сектор. Однак після досягнення певного рівня добробуту починається перерозподіл доходів і нерівність знижується.[1]

Цикли Кузнеця – це економічні коливання середньої тривалості (15–25 років), які пов'язані зі структурними змінами в економіці. Вперше Саймон Кузнець описав їх у 1930-х роках, ґрунтуючись на аналізі статистичних даних про економічне зростання, демографічні процеси та капіталовкладення. Причини – цикли спричинені довготривалими соціально-економічними змінами, зокрема: технологічним прогресом; урбанізацією та міграційними процесами; змінами в рівні інвестицій та капіталовкладень.

Фази циклу – кожен цикл включає дві основні фази: Підйом – активний розвиток інфраструктури, зростання продуктивності праці, покращення рівня життя. Спад – економічні труднощі, нерівномірний розподіл доходів, можливі соціальні потрясіння.

Технологічні інновації – нові відкриття можуть сприяти розвитку економіки, але водночас викликають тимчасові дисбаланси (наприклад, автоматизація може призвести до безробіття у певних секторах).

Міграція та урбанізація – швидкий приріст міського населення змінює структуру ринку праці та рівень доходів.

Зміни в інвестиційній політиці – державні та приватні інвестиції впливають на економічну динаміку.

До прикладів циклів Кузнеця у світовій економіці: США в XIX–XX століттях – розвиток промисловості, будівництво залізниць, урбанізація. Повоєнна відбудова Європи (1945–1970-ті роки) – активні інвестиції, економічний ріст, що змінився спадом у 1970-х роках. Україна після здобуття незалежності (1991–сьогодення) – періоди реформ, економічного спаду та підйому.[2]

Гіпотеза Кузнеця стала ключовою для розуміння економічного зростання та формування соціальної політики в усьому світі. На ранніх етапах економічного зростання соціальна нерівність збільшується, оскільки: розвиток промисловості випереджає розвиток сільського господарства; нові робочі місця створюються переважно у великих містах; багатші верстви населення отримують більше можливостей для інвестицій.

Однак, після досягнення певного рівня розвитку нерівність починає знижуватися, оскільки: зростає рівень освіти та кваліфікації робочої сили; державні інститути вводять механізми соціального захисту; капітал починає

розподілятися більш рівномірно. На початку економічного розвитку рівень нерівності низький (усі приблизно однаково бідні). У періоді активного зростання нерівність зростає, оскільки частина населення отримує доступ до нових джерел прибутку, а інша частина залишається на попередньому рівні. На зрілій стадії розвитку суспільство стає більш рівноправним через соціальну політику, прогресивне оподаткування, розширення прав працівників.[3]

Практичне значення гіпотези Кузнеця:

Вплив на економічну політику: країни, що розвиваються, часто стикаються з високою нерівністю, тому державні інвестиції у сферу освіти та соціального захисту можуть допомогти її знизити. Важливість перерозподілу доходів через податкову систему та соціальні виплати.

Застосування в Україні: у 1990-х роках після переходу до ринкової економіки Україна стикнулася з високою нерівністю через формування великого бізнесу та олігархії. Однак останніми роками спостерігається тенденція до зменшення розриву між найбагатшими та найбіднішими верствами населення. Для зниження нерівності Україні необхідно посилювати боротьбу з корупцією, стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу, покращувати систему соціального захисту.[4]

Кузнець досліджував вплив демографічних змін на економіку. Він показав, що зростання населення має як позитивні, так і негативні наслідки для економіки. Його роботи мають особливе значення для аналізу демографічної кризи та міграційних процесів в Україні.

У 1971 році Кузнець отримав Нобелівську премію з економіки за емпіричний аналіз економічного зростання. Його ідеї використовуються у роботі Світового банку, МВФ та інших міжнародних організацій.

Роль у сучасній економічній політиці України:

Аналіз ВВП та його обмежень: Кузнець наголошував, що економічне зростання потрібно оцінювати не лише за рівнем ВВП, а й за якістю життя громадян. В Україні варто більше уваги приділяти таким показникам, як рівень освіти, медичне забезпечення та екологічна ситуація.

Гіпотеза Кузнеця про нерівність: Україна пройшла через етапи зростання нерівності в 1990-х роках після розпаду СРСР. В останні роки спостерігається певне зниження розриву між доходами найбагатших і найбідніших. Важливими чинниками для зменшення нерівності в Україні є реформи в податковій політиці, підтримка малого бізнесу та інвестиції в освіту.[5]

Екологічна крива Кузнеця: Україна має великий промисловий сектор, що створює екологічні проблеми. Важливо застосовувати принципи Кузнеця для впровадження технологій, які дозволяють зменшити шкідливі викиди.

Демографічні дослідження: Кузнець досліджував, як народжуваність і смертність впливають на економіку. В Україні проблема низької народжуваності та трудової міграції є ключовим викликом для майбутнього розвитку економіки.

Висновок. Саймон Кузнець – один із найвпливовіших економістів ХХ століття, який зробив значний внесок у розвиток макроекономічного аналізу. Його дослідження у сфері вимірювання економічного зростання, нерівності доходів та демографії залишаються актуальними й сьогодні.

Його українське походження є приводом для гордості, адже Харків став відправною точкою для формування його економічного мислення. Дослідження Кузнеця мають велике значення для України, особливо у період економічних реформ і відновлення після криз. Теорії Кузнеця можуть допомогти в розробці ефективних політичних стратегій для зменшення нерівності, стимулювання зростання та покращення добробуту населення.

Список використаних джерел:

1. Грицай, М. С. (2008). Світовий досвід та економічна теорія Саймона Кузнеця: вчення про економічний ріст. Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка.
2. Мироненко, І. І. (2005). Роль українських економістів у розвитку світової економічної науки. Економічний вісник університету, 10, 44-50.
3. Коваль, В. І. (2010). Економічні теорії та їх внесок у розвиток сучасної економічної науки. Харків: ХНЕУ.
4. Кузнець, С. (2000). Економічний ріст та нерівність доходів: дослідження з історії економічного розвитку. Київ: Вид-во “Наукова думка”.
5. Герасимчук, Ю. М. (2007). Соціально-економічний розвиток і проблеми нерівності: теорія та практика Саймона Кузнеця. Наукові записки, 15(2), 23-31.